



European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

Застосування переглянутої Європейської соціальної хартії українськими судами. Висновки Європейського комітету з соціальних прав щодо України

**Алла Федорова,
національна
консультантка Ради
Європи**

ЄСХ ратифіковано Україною 21 грудня 2006р.
(підписано 7 травня 1999 р.), вступ в силу з 1.02.2007р.

З **98** пунктів ЄСХ Україна приєдналася до **74**.

Не приєдналася:

ст. 2 п.3 "Право на справедливі умови праці",

Ст. 4 п. 1 "Право на справедливую винагороду",

Ст. 12 "Право на соціальне забезпечення" (***приєдналася до пп. 3 і 4 у 2017 році***)

Ст. 13 "Право на соціальну та медичну допомогу",

Ст. 19 "Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу",

Ст. 25 "Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця"

Ст. 31 п.3 "Право на житло",

З метою імплементації ЄСХ було прийнято:

- **План заходів щодо виконання положень Європейської соціальної хартії (переглянутої) на 2007-2010 роки (затверджено Розпорядженням КМУ від 26 квітня 2007 року № 237-р)**
- ✓ Комитет Верховної Ради України 18 листопада 2009 року заслухав доповіді про стан виконання Рекомендацій парламентських слухань «Про хід виконання в Україні ЄСХ» 2008 року і роботу Кабінету Міністрів України з їх виконання визнав **незадовільною**.
- ✓ У 2010 році КМУ було рекомендовано з метою повної реалізації в Україні положень ЄСХ розробити та подати законодавчі пропозиції щодо ратифікації в цілому Європейської соціальної хартії, Європейського кодексу соціального забезпечення, низки Конвенцій МОП у галузі соціального забезпечення, медичної допомоги, включаючи № 102, а також положення про систему колективних заяв.
- ✓ У 2013 році у рекомендаціях парламентських слухань визнано, що ситуація з реалізацією в Україні положень ЄСХ **залишається складною**.

План заходів щодо забезпечення виконання положень ЄСХ (переглянутої) на 2015-2019 роки (Розпорядження КМУ від 14 травня 2015 р. № 450-р)

...П.22 Опрацювати питання щодо приєднання до [Додаткового протоколу до Європейської соціальної хартії](#) (переглянутої), який передбачає процедуру розгляду колективних скарг

П. 23 Сприяти вивченню міжнародного досвіду з питань виконання положень [Європейської соціальної хартії](#) (переглянутої).

- ✓ У 2017 р. зміни до Закону України про ратифікацію ЄСХ – приєднання до п.3 та п.4 ст. 12 ЄСХ
- ✓ ...

Рекомендації учасників слухань у Комітеті ВРУ з питань соціальної політики та праці від 18.12.2013 р. «Про хід виконання в Україні ЄСХ (переглянутої)»:

- звернутися до Верховного Суду України щодо узагальнення судової практики застосування положень ЄСХ при розгляді судами справ з питань соціально-економічних прав людини;
- проаналізувати заключні висновки ЄКСП щодо відповідності ситуації в Україні із забезпеченням соціальних прав людини положенням ЄСХ та визначити конкретні заходи щодо приведення національного законодавства до вимог Хартії;
- щорічно, починаючи з 2014 року, проводити круглі столи щодо виконання вимог Європейської соціальної хартії (переглянутої) за тематичними групами, за якими Україна звітуватиме;
- оприлюднювати заключні висновки ЄКСП щодо виконання Україною норм ЄСХ



European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

Європейський комітет із соціальних прав визнав, що ситуація в Україні (станом на 2013р.):

Відповідає нормам Хартії

19,2% пунктів

**Охорона здоров'я, соціальне
забезпечення та соціальний захист**

за 2 пунктами (18,2%)

Трудові права

5 пунктами (25%)

Діти, сім'я, мігранти

7 пунктами (30,4%)

Не відповідає нормам Хартії

за **13,7% пунктів**

**Охорона здоров'я, соціальне
забезпечення та соціальний захист**

за 1 пунктом (9,1%)

Трудові права

4 пунктами (20%)

Діти, сім'я, мігранти

5 пунктами (21,7%)

За 67,1% ратифікованими положення ЄСХ запитано додаткову інформацію.

**Зайнятість, професійне навчання та рівні можливості
за жодним із 19 проаналізованих пунктів не надано висновків**

У Висновках 2011 р. не прийнято висновків ЄКСП за 7§2, 7§3, 7§5, 7§7, 8§1, 8§2, 8§5, 17§1, 17§2, 27§1, 27§3

Виконання Україною зобов'язань за Європейською соціальною хартією переглянутою

У 2013 р. тільки за 19% положень Хартії Україна виконувала взяті зобов'язання, більше ніж за 65 % положень Хартії Уряд не надав достатньої для висновку інформації.

Рекомендації 2016 р. – з 24 положень:

2 - позитивно
20 - не відповідає
2 - потребує додаткової інформації

Рекомендаціях 2017 р. з 11 положень:

1 - позитивний висновок
8 – не відповідає
2 - потребує додаткової інформації

Рекомендаціях 2018 р. з 21 положення:

9 - позитивний висновок
10 – не відповідає
2 - потребує додаткової інформації

Рекомендації 2019 р. – з 23 положень:

7 - позитивно
11 - не відповідає
5 - потребує додаткової інформації

Стаття 31 – право на житло.

Висновки ЄКСП

- **П. 1 – сприяння доступу до житла**

2015: Право на житло належного рівня не гарантовано,

2020 : До отримання запитуваної інформації Комітет залишає свій висновок щодо цього.

2015: Не встановлено, що існує достатній нагляд за відповідним житлом,

2020 : До отримання запитуваної інформації Комітет залишає свій висновок щодо цього.

2015: Не встановлено, що органами влади вживаються заходи щодо покращення житлових умов рома

2020 : До отримання запитуваної інформації Комітет приходить до висновку, що ситуація не відповідає ст.31 п.1 на тій підставі, що не встановлено, що вживаються заходи щодо покращення житлових умов рома

- **П.2 – запобігання бездомності та її скорочення з метою її поступової ліквідації**

2015: Правовий захист осіб, які підлягають виселенню, не є достатнім,

2020 : Правовий захист осіб, яким загрожує виселення, не є достатнім.

2015: Не встановлено, що право на притулок адекватно гарантовано,

2020: Не встановлено, що право на притулок адекватно гарантовано.

**Ст.31 п. 3 (встановлення на житло цін, доступних для
малозабезпечених) - не ратифіковано**

Висновки Європейського комітету з соціальних прав 2017 р. про ситуацію в Україні щодо ст.11 – **право на здоров'я**

З метою забезпечення ефективного здійснення права на охорону здоров'я Сторони **зобов'язуються самостійно або у співробітництві** з громадськими чи приватними організаціями **вживати відповідних заходів для того, щоб**, серед іншого:

П.1 усунути причини слабого здоров'я

Середня тривалість життя – 71 рік, в інших країнах Європи 80+

Не відповідає: висока дитяча смертність, недостатньо заходів вживається до забезпечення доступу до охорони здоров'я

П.2 забезпечити діяльність консультативно-просвітницьких служб, які сприяли б поліпшенню здоров'я і підвищенню особистої відповідальності у питаннях здоров'я

Не відповідає: профілактика здоров'я за допомогою скрінінгу не використовується як внесок у покращення стану здоров'я населення

+питання з попередніх рекомендацій щодо публічної інформації та підвищення свідомості населення щодо здоров'я як одного з пріоритетів охорони здоров'я

П.3 запобігати, у міру можливості, епідемічним, ендемічним та іншим захворюванням, а також нещасним випадкам.

Не відповідає: не забезпечено ефективну імунізацію та розробку і реалізацію епідеміологічних моніторингових програм

Здорове навколишнє середовище, тютюн, алкоголь та їх реклама, наркотики, вакцинація.

Судова практика щодо застосування ЄСХ переглянутої

- *посилання на конкретні ратифіковані статті/пункти Хартії, на принципи частини 1 Хартії*
- *ЄСХ згадується серед переліку міжнародно-правових документів, які передбачають відповідні права: МПЕСКП, ЗДПЛ тощо*
- *посилання на конкретні пункти та статті ЄСХ, які Україна не ратифікувала*
- *посилання на конкретні пункти частини 1 ЄСХ, що містить принципи, у випадках ратифікації Україною відповідної статті Хартії*
- *взагалі відсутні посилання на практику, правові позиції та тлумачення ЄКСП того чи іншого положення ЄСХ*

Постанова Верховного суду від 06 серпня 2019 року (справа №433/172/16-а) щодо визнання протиправною бездіяльність відповідача щодо невиклати пенсії особі, через проведення АТО, а також через вік та поганий стан здоров'я не може виїхати за межі міста Луганська,

Постанова ВС від 30 січня 2020 р. (справа №489/5194/16-а) щодо перерахунку та поновлення пенсійних виплат,

Постанова ВС від 31 березня 2020 р. (справа №826/14837/16) щодо призначення та виплати пенсії особі, які проживає за кордоном.
... **Європейська соціальна хартія** (переглянута) від 03 травня 1996 року, ратифікована Законом України від..., яка набрала чинності з 01 лютого 2007 року (далі - Хартія), визначає, що кожна особа похилого віку має право на соціальний захист (**пункт 23 частини I**). Ратифікувавши Хартію, Україна взяла на себе міжнародне зобов'язання запроваджувати усіма відповідними засобами досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися права та принципи, що закріплені у частині I Хартії.

Отже, право особи на отримання пенсії як складова частина права на соціальний захист є її конституційним правом, яке гарантується міжнародними зобов'язаннями України.

Постанова ВС від 25 березня 2020 р. (справа 752/18396/16-а) щодо призначення пенсії

...Підпунктами 4,23 частини першої **Європейської соціальної хартії** від 03.05.1996, ратифікованої Законом України від 14.09.2006 № 137-V «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» визначено, що всі працівники мають право на справедливий винагороду, яка забезпечить достатній життєвий рівень для них самих та їхніх сімей та кожна особа похилого віку має право на соціальний захист.

Добропільський міськрайонний суд Донецької області рішення від 7 травня 2008 року № 2-1079/2008

*...Принципи соціальної держави втілено також у ратифікованих Україною міжнародних актах: Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, **Європейській соціальній хартії (переглянутій) 1996 року**, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, та рішеннях Європейського суду з прав людини. Зокрема, згідно зі **статтею 12** Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року **держава зобов'язана** підтримувати функціонування системи соціального забезпечення, її задовільний рівень, докладати зусиль для її поступового посилення тощо".*

***Ухвала Колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 15 червня 2017 року у справі про** встановлення факту порушення частини другої ст. 40 КЗпПУ, частини 1 ст. 42 КЗпПУ при звільненні, встановлення факту порушення статті 4 Конвенції Міжнародної організації праці № 158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця 1982 року, **порушення статті 1 частини II Європейської соціальної хартії від 03 травня 1996 року**, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та моральної шкоди (у допуску до провадження відмовлено)*

Ухвала Вищого адміністративного суду України про визнання протиправною бездіяльності, зобов'язання надати статус учасника бойових дій та видати посвідчення учасника бойових дій, справа №2а-7265/09/1570

Оцінка позиції касатора

Стосовно посилань касатора в обґрунтування своєї позиції на положення статті 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої), прийнятої..., колегія суддів зазначає, що зазначеним Законом Європейську соціальну хартію ратифіковано із заявами, зокрема до переліку ратифікованих пунктів і статей хартії статтю 12 останньої не віднесено у зв'язку з чим держава Україна міжнародних зобов'язань за цією статтею не має і дана стаття не підлягає застосуванню в даній справі.

Стаття 31

З метою забезпечення ефективного здійснення права на житло Сторони зобов'язуються вживати заходів, спрямованих на:

1. сприяння доступові до житла належного рівня;
2. запобігання бездомності та її скорочення з метою її поступової ліквідації;
3. встановлення на житло цін, доступних для малозабезпечених осіб.

- Висновки ЄКСП 2003 р. щодо Франції (Conclusions 2003, France)

Поняття належного житла має бути визначене законодавством. «Належне, адекватне житло» означає:

1. житло, яке є безпечним з точки зору санітарії та здоров'я, тобто яке має всі основні зручності, такі як вода, опалення, утилізація відходів, санітарно-гігієнічні споруди, електроенергія тощо, і під контролем має бути безпека, яка може виникнути від наявності свинцю або азбесту;
2. житло, яке не переповнене, розмір житла повинен відповідати кількості людей, що проживають та складу домогосподарства;
3. житло має бути в умовах безпечного володіння, яке передбачено законом.

Визначення житла належного рівня має застосовуватися не лише до нових споруд, але й поступово до існуючого житлового фонду. Це також повинно застосовуватися до житла, яке здається в оренду, а також до житла, яке займає його власник.

Рішення ЄКСП у справі «International Movement ATD Fourth World (ATD) v. France», заява No. 33/2006, рішення від 5 грудня 2007

[...] у разі, коли право, що розглядається, є складним, особливо з фінансової точки, для реалізації, то держави-учасниці мають вжити заходів для досягнення цілей Хартії протягом розумного часу, з помітним прогресом та максимально використовуючи наявні ресурси. Влада має звертати особливу увагу на вплив державної політики на найбільш вразливі групи, у даному випадку на осіб, сім'ї, які зазнають відчуження, бідності.

Висновки щодо України, 2019 (стаття 31)

Комітет нагадує, що поняття належного житла має застосовуватися не лише до нових будівель, а й поступово до існуючого житлового фонду...

Центр житлових прав та виселення проти Хорватії (Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) v. Croatia), заява 52/2008, рішення від 22 червня 2010 р.

Короткий виклад фактів

- ✓ В період до отримання державою незалежності, державне житло в розумінні стандартного цивільного права надавалося за характерним принципом оренди, при цьому орендар мав право використовувати квартиру для задоволення своїх житлових потреб, але не мав права продавати її або здійснювати будь-які права власності. Крім того, права на квартиру або житло не могли бути об'єктом спадщини. Конфлікт призвів до переміщення населення та конфіскації житлових об'єктів, що перебували у соціальній власності.
- ✓ Центр житлових прав та виселення (організація-заявник) звернувся до Комітету з проханням визнати **Хорватію винною у порушенні статті 16 Хартії** окремо або в контексті положення про заборону дискримінації, що міститься в Преамбулі Хартії, через те, що відсутність ефективного засобу захисту від втрати особливих майнових прав етнічними сербами та іншими меншинами становить тривале порушення житлових прав.
- ✓ Уряд стверджував, що **стаття 16** Хартії є соціальним правом, яке не може тлумачитися таким чином, щоб гарантувати право власності або користування майновими правами. Крім того, було підтверджено, що житлова програма для колишніх власників прав на проживання відповідає вимогам **статті 16 Хартії**.

...Комітет вважає, що затримки та невизначеність, пов'язані з реалізацією житлової програми з 2003 року, не змогли врахувати підвищену вразливість переміщених сімей, які є основною групою, яка зазнає особливого несприятливого становища, також програма виявилася нездатною вирішити ситуацію з житлом етнічних сербських сімей...

Порушення статті 16 у зв'язку з нездатністю реалізувати житлову програму у розумний період...

***Finnish Society of Social Rights v. Finland, заява No. 172/2018,
визнана прийнятною 11 вересня 2019 р.***

***стосується зменшення рівня соціальної допомоги особам у
зв'язку з економічною ситуацією (12 та 13 статті ЄСХ)***

Факти:

...організація-заявник стверджує, що протягом 2015-2018 років уряд Фінляндії запровадив значні скорочення виплат на соціальне забезпечення та соціальну допомогу, у зв'язку з чим погіршив економічне становище громадян з низьким рівнем доходу...також надано додаткову інформацію щодо 2019 року та стверджується, що уряд не врахував позицію Комітету, надану у його попередніх висновках та рішеннях, а ситуація у Фінляндії, навіть погіршилася, що виправдовує прийняття нової скарги.

Висновки:

...Комітет зазначає, що заявник посилається на кілька заходів, здійснених протягом періоду 2015-2018 років, таких як заморожування сум певних виплат соціального страхування, зміна механізму індексації певних виплат, вилучення дитячих виплат з індексації та зниження їх розміру, скорочення виплат по безробіттю та новий механізм коригування розміру допомоги на житло.

Комітет нагадує, що **метою процедури розгляду колективних скарг**, яка за своїм характером відрізняється від процедури розгляду національних доповідей, **є надання Комітетом правової оцінки ситуації в державі з урахуванням інформації, поданої у скарзі та процедури змагальності, до якої вона призводить**. Ні той факт, що Комітет вже розглядав цю ситуацію в рамках процедури розгляду доповідей держав, ні той факт, що він буде розглядати її знову під час наступних циклів нагляду, самі по собі не означають неприйнятності колективної заяви (International Commission of Jurists v. Portugal, Complaint No. 1/1998, decision on admissibility of 10 March 1999, §10)

Finnish Society of Social Rights v. Finland, заява 88/2012, рішення від 9 вересня 2014 р.

Факти:

Заявник стверджує, що Фінляндія ні підтримувала систему соціального забезпечення на задовільному рівні, ні підняла систему на більш високий рівень, порушуючи пункти 1-3 статті 12 Хартії. Стверджується, що мінімальний рівень кількох виплат соціального страхування нижче, ніж мінімальні вимоги Європейської соціальної хартії (виплати за тимчасовою непрацездатністю, материнством та реабілітацією, основна допомога по безробіттю, стипендія на навчання, гарантійна пенсія, допомога на житло тощо).

Висновки:

...згідно зі статтею 10§5 Хартії держави повинні надавати студентам фінансову допомогу ...яка може складатися з грантів, стипендій або кредитів під пільгові процентні ставки. ..фінансова допомога студентам повинна бути адекватною (див. Висновки XVI-2, Словацька Республіка, стаття 10§4), Комітет не розглядає таку допомогу як виплату соціального страхування (або соціальну допомогу) і не продовжує оцінку виплачених сум порівняно із середнім медіанним доходом.

...Система соціального забезпечення повинна охоплювати значний відсоток населення, має фінансуватися за рахунок внесків роботодавців та працівників та / або за рахунок державного бюджету (див., наприклад, Висновки 2006, Нідерланди, стаття 12§1). Коли система фінансується за рахунок оподаткування, особи мають отримувати виплати за принципі недискримінації, без шкоди умовам для отримання права...

Згідно зі статтею 12§1, стосовно виплат, що замінюють дохід, рівень виплат повинен бути таким, щоб знаходитись в розумній пропорції до попереднього доходу, і в жодному разі не повинні бути нижче межі, визначеної як 50% медіанного еквівалентного доходу. Однак, коли виплата, що замінює дохід, становить від 40% до 50% медіанного еквівалентного доходу, Комітет також враховуватиме інші додаткові виплати, наприклад, соціальну допомогу та допомогу на житло.

Якщо мінімальний рівень вигоди, що замінює дохід, опускається нижче 40% від середнього рівня еквівалентного доходу, Комітет не вважатиме, що його сукупність з іншими вигодами може привести ситуацію у відповідність, і вважає, що вона явно не відповідає вимогам ст. 12§1.

Гарантована пенсія становила 738,82 євро на місяць у 2013 році, що відповідає 38% медіанного еквівалентного доходу. Отже, **Комітет зазначає, що рівень усіх вищезазначених виплат соціального забезпечення опускається нижче 40% від середнього рівня еквівалентного доходу. Таким чином, рівень є явно неадекватним у значенні статті 12§1, і Комітету не потрібно розглядати можливий вплив інших додаткових виплат, таких як виплати на соціальну допомогу та допомогу на житло.**

Federation of employed pensioners of Greece (IKA-ETAM)

v. Greece, заява No. 76/2012, рішення від 7 грудня 2012 р.

- **Факти:**

Запроваджені зміни до національного законодавства, згідно з якими за твердженнями профспілок, цілу низку бонусів було скорочено для пенсіонерів, якщо пенсія, включаючи доплати, перевищувала 2.500 Євро, та у випадках, коли пенсіонер не досяг 60 років. Було передбачено скорочення солідарної пенсії залежно від її розміру, пенсії деяким категоріям осіб відповідно до професійних пенсійних схем. Уряд стверджував, що запроваджені обмежувальні пенсійні заходи є частиною загальної програми фіскальних та структурних реформ, метою яких є підвищення конкурентоспроможності грецької економіки та функціонування ринку праці, пов'язані з тривалою фінансовою кризою, міжнародними зобов'язаннями Греції...

Комітет зазначив, що з метою встановлення сумісності із Хартією будь-яких обмежень прав, що стосуються соціального забезпечення в результаті економічних та демографічних факторів, слід враховувати такі критерії:

- характер змін (сфера застосування, умови надання надбавок, розміри надбавок, тривалість тощо);
- причини, наведені для змін, і основи соціальної та економічної політики, в яких вони виникають; ступінь введених змін (категорії та кількість зацікавлених людей, рівні надбавок до та після змін);
- необхідність реформи та її адекватність ситуації, яка спричинила ці зміни (цілі, які переслідували);
- існування заходів соціальної допомоги для тих, хто опинився в ситуації потреби внаслідок внесених змін;
- та результати, отримані такими змінами.

Комітет постановляє, як це було зроблено Судом щодо Конвенції, що будь-які рішення, які приймаються щодо пенсійних прав, повинні поважати необхідність узгодження загальних інтересів з індивідуальними правами, включаючи будь-які законні очікування, які можуть мати особи щодо стабільності норм, що застосовуються до виплат з соціального страхування.

Комітет приходить до висновку, що обмежувальні заходи, які здійснюються, мають наслідком позбавлення одного сегменту населення дуже значної частини засобів до існування. Вони були введені таким чином, що не поважають законних очікувань пенсіонерів... належним чином не враховують їхню вразливість, врегульовані фінансові очікування та, зрештою, їх право користуватися фактичним доступом до соціального захисту та соціального забезпечення.

Однак Комітет вважає, що інші механізми більше підходять для розгляду скарг, що стосуються наслідків оскаржуваного законодавства на право окремих пенсіонерів на власність. У цьому відношенні також значну роль відіграють національні суди.

- Встановлено порушення п.3 статті 12 ЄСХ

Загальні висновки 2013 року (Conclusions 2013, Statement of Interpretation Article 23)

Відповідно до статті 23 держави-учасниці зобов'язані гарантувати можливість літнім людям залишатися повноправними членами суспільства якомога довше за допомогою належних ресурсів. Адекватні ресурси, що означає, перш за все, пенсії та всі заходи соціального захисту, “повинні бути достатніми, щоб дати можливість людям похилого віку вести” гідне життя “та брати активну участь у громадському, соціальному та культурному житті”. Усі соціальні виплати, такі як пенсії, внески або внески, а також інші додаткові грошові виплати, доступні для людей похилого віку, повинні бути порівнянними із медіанним рівнем доходів.

Застосування ЄСХ Європейським судом з прав людини

У цілому ЄСПЛ посилався на ЄСХ у понад 750 рішеннях (включаючи понад 200 рішень Великої палати)

За 2019 рік - понад 20 рішень, у т.ч. 6 “key-cases”

Веніамін Тимошенко проти України, рішення ЄСПЛ від 2 жовтня 2014 р.:

...III відповідні міжнародні документи

D: ЄСХ, ратифікована Україною 21 грудня 2006 року

- **43.** У відповідних положеннях передбачено таке:...(ст. 6, **Стаття G⁻¹**)

E. Відповідна практика Європейського комітету із соціальних прав...

- **46.** У відповідному витягу з Резолюції CM/ResChS(2012)4 щодо колективної скарги № 32/2005 проти Болгарії зазначено таке:...за відсутності законної мети обмеження права на страйк згідно зі законом...не може вважатися необхідним у демократичному суспільстві у розумінні статті ...».
- **47.** У відповідному розділі висновків від 22 жовтня 2010 року стосовно Литви зазначено таке:...

Стаммер проти Австрії, рішення від 7 липня 2011р.

...Європейський комітет соціальних прав...тлумачив пункт 2 статті 1, що означає, що робота в тюрмах повинна бути суворо регламентована в частині оплати праці, робочого часу та соціального забезпечення, зокрема якщо в'язні працюють у приватних фірмах. Працювати на приватних підприємствах в'язні можуть лише за їх згодою та за умов, максимально схожих на ті, що зазвичай пов'язані з приватними трудовими відносинами (див. Дайджест прецедентної практики Європейського комітету соціальних прав, 1 вересня 2008 р., Стор. 23)

...

ВИСНОВКИ

- Незважаючи на збільшення кількості посилань на ЄСХ, цей документ все ще залишається поза увагою як джерело права.
- Практика Європейського комітету з соціальних прав не застосовується в Україні взагалі. Її аналіз та застосування сприятиме покращенню ситуації з захистом соціальних прав в Україні в цілому.
- Необхідним є переклад рекомендацій, висновків, рішень ЄКСП українською мовою.
- Необхідними є розробка та впровадження навчальних курсів, тренінгів, проведення освітніх заходів з питань ЄСХ та практики ЄКСП.

Дякую за увагу!